

Regional biblioteksplan för Västernorrland 2027-2030

Remissversion 2026-04-22

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Struktur och upplägg.....	3
Styrande dokument.....	3
Regional utvecklingsstrategi.....	3
Regionplan.....	3
Kulturplan	3
Folkbildningsplan	4
Regionbibliotek Västernorrland	5
Uppdrag och verksamhet	5
Biblioteks- litteratur- och läsfrämjande.....	5
Så att alla kan vara med!	6
Utgångspunkter för Regionbibliotekets mål och prioriteringar	6
Mål.....	7
Prioriteringar för Regionbiblioteket	7
Regionbibliotekets dialoger	7
Folkhögskolornas bibliotek	8
Uppdrag och verksamhet	8
Mål.....	8
Utveckla arbetet med läsning och läsfrämjande i alla ämnen och i alla kurser	8
Utveckla arbetet med Medie- och informationskunnighet (MIK)	9
Utveckla biblioteket som plats på skolan.....	9
Medicinska biblioteket.....	10
Uppdrag och verksamhet	10
Mål.....	10
Uppföljning	11

Inledning

Bibliotekens verksamhet inom det allmänna biblioteksväsendet styrs av Bibliotekslag (2013:801). Där stadgas i 17 § att regioner ska anta planer för sin verksamhet på biblioteksområdet. Regional biblioteksplan för Västernorrland 2027-2030 beskriver uppdrag, verksamhet och mål för den biblioteksverksamhet som bedrivs med Region Västernorrland som huvudman. För Region Västernorrlands del rör det sig om Medicinska biblioteket, skolbiblioteksresurserna på de tre folkhögskolor som drivs av Region Västernorrland (Höga, Örnsköldsvik och Ålsta), samt Regionbibliotek Västernorrland.

Struktur och upplägg

Den regionala biblioteksplanen inleds med en beskrivning av styrande dokument. Därefter följer kapitel där respektive biblioteksverksamhet beskriver sina uppdrag och mål.

Planen avslutas med en samlad beskrivning över uppföljningen.

Styrande dokument

[bild på pussel med Regionplan, RUS, Kulturplan, Folkbildningsplan, Biblioteksplan]

Regional utvecklingsstrategi

Den regionala utvecklingsstrategin för Västernorrland 2020-2030 är den övergripande strategiska inriktningen för länets gemensamma utvecklingsarbete. När vi pratar om den regionala utvecklingsstrategin säger vi ofta kort och gott RUS.

RUS innehåller vision, mål och långsiktiga prioriteringar för åren 2020-2030 och länkar också ihop andra regionala strategier i ett större sammanhang.

Regionplan

Regionplanen beslutas av regionfullmäktige och visar Region Västernorrlands inriktning och tänkta utveckling. Regionplanen är en instruktion till organisationen om vad som ska prioriteras och det är ett krav i kommunallagen att alla regioner har en plan samt budget. Som ett stöd i prioriteringen finns uppgifter om statliga uppdrag, befolkningens behov samt olika förutsättningar och omvärldsfaktorer som påverkar regionens verksamhet.

Regionens övergripande vision är: "Liv, hälsa och hållbar utveckling". Regionplanen beskriver bland annat att Region Västernorrland ska skapa förutsättningar för ett kvalitativt och innovativt kulturliv samt stärka möjligheterna att uppleva olika kulturyttringar, även i form av eget skapande.

Kulturplan

Den regionala kulturplanen är det viktigaste styrdokumentet för regionens kultursatsningar och ett verktyg för att skapa ett öppet, tillgängligt och hållbart kulturliv. Kulturplanen tas fram i enlighet med förordning SFS 2010:2012 anger mål, prioriteringar och uppdrag för hur kulturen ska utvecklas under en bestämd period.

Kulturplanen för Västernorrland 2027-2030 är framtagen i samverkan mellan statliga myndigheter, regionen, kommunerna, kulturskapare och civilsamhället, och bygger på de gemensamma utmaningar och möjligheter som finns i länet.

Kulturplanen har flera funktioner:

- Den är styrande för regionens kulturpolitik och fungerar som en gemensam vision för region, kommuner, kulturskapare och andra aktörer inom kulturlivet.
- Den är ett underlag för ansökan om statliga medel inom Kultursamverkansmodellen.
- Den ska främja flernivåsamverkan och möjliggöra insatser som medfinansieras från lokal, regional och nationell nivå.
- Den är ett styrdokument vid hantering av regionala stöd och anslag.

Folkbildningsplan

Region Västernorrland antar en folkbildningsplan som följer kultur- och biblioteksplanernas planperioder och styr arbetet på folkhögskolorna som man är huvudman för.

Region Västernorrlands uppdrag till folkhögskolorna utgår från Regeringens proposition 2913/14: 172 Allas kunskap – allas bildning, den Regionala utvecklingsstrategin, Regionplan samt Verksamhetsplan. I folkbildningsplanen samlas huvudmannens uppdrag kring ett antal målområden.

Ett grundläggande skäl för samhällets stöd till folkbildningen är att den bidrar till en demokratisk utveckling av samhället. Det är riksdagen som beslutar om statens fyra syften med folkbildningen.

Statens syften med folkbildningen

1. Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.
2. Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och att skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.
3. Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.
4. Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Region Västernorrlands folkbildningsplan bygger på dessa fyra syften men samlar frågor inom nya områden till en regional kontext.

Regionbibliotek Västernorrland

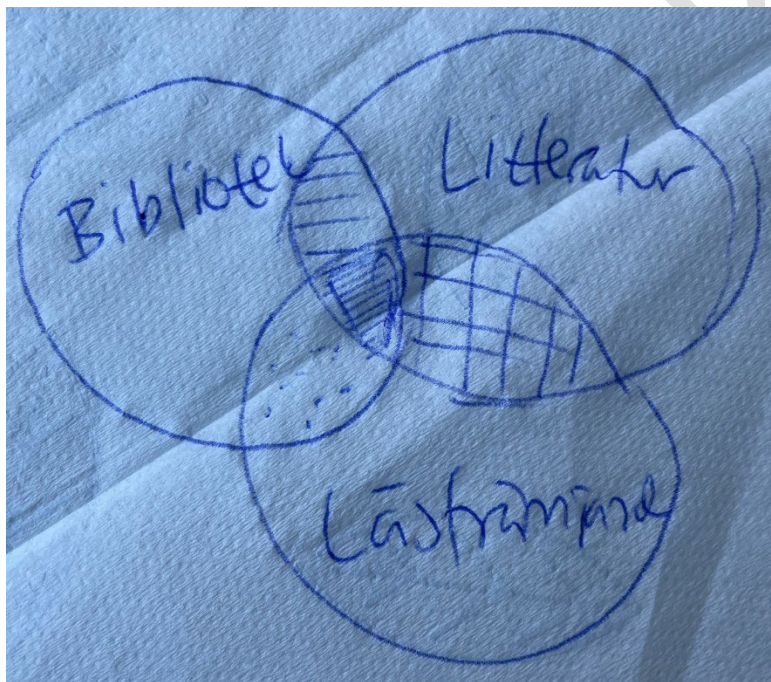
Regionbibliotek Västernorrland är en del av Kulturenheten som är ordnad under Kultur- och bildningsverksamheten inom förvaltningen Regional utveckling på Region Västernorrland. Inom kulturenheten ryms också det konststrategiska uppdraget, konsthandläggning, Europa Direkt-kontoret, kulturarvsuppdraget och kulturadministration med kulturstrategiska frågor och handläggning av stöd.

Uppdrag och verksamhet

Regionbibliotek Västernorrland arbetar med biblioteksutveckling, litteratur- och läsfrämjande samt tillgängliga nyheter och inläsningstjänst. Regionbiblioteket är en länk mellan den nationella nivån, den regionala och den kommunala.

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. (*Bibliotekslagen 2013:801*)

Biblioteks- litteratur- och läsfrämjande

Biblioteks- litteratur- och läsfrämjande är delar av Regionbibliotek Västernorrlands uppdrag som samspelar i en treenighet och som finansieras med regionala medel och med statliga medel via Kultursamverkansmodellen. Den biblioteksfrämjande delen har folkbiblioteken som främsta målgrupp och handlar i första hand om att uppfylla det lagstadgade uppdraget för regional biblioteksverksamhet enligt bibliotekslagen. Litteraturfrämjande handlar om att stärka litteraturen som konstform, att stötta litterärt verksamma och att stärka strukturer inom litteraturområdet. Läsfrämjande för alla åldrar är viktigt för både den enskilde individen och en förutsättning för utvecklingen av ett demokratiskt samhälle. Läsfrämjande insatser genomförs

såväl inom bibliotekssektorn som av aktörer i civilsamhället. Även utbildningsväsendet utgör en central part i detta arbete.

Så att alla kan vara med!

Alla har rätt till information och till att vara delaktiga i samhället. Region Västernorrland ger ut en taltidning, Spotlight och ett nyhetsblad med lättlästa nyheter, Y-bladet. Tidningarna innehåller lokala och relevanta nyheter från länet. Y-bladet använder enkla ord. Du kan både läsa och lyssna. Spotlight beskriver och förklarar för dig som inte ser. Inläsningstjänsten erbjuder tjänster för den som har svårt att läsa tryckt text. Spotlight, Y-bladet och inläsningstjänsten ingår i Regionbibliotek Västernorrland och finansieras med regionala medel.

Utgångspunkter för Regionbibliotekets mål och prioriteringar

Agenda 2030, som antogs av FN år 2015, utgör en gemensam global handlingsplan för en hållbar utveckling fram till år 2030. De 17 globala målen syftar till att avskaffa fattigdom, minska ojämlikheter, stärka fredliga och inkluderande samhällen samt skydda klimat och miljö.

Målen omfattar hållbar utvecklings tre dimensioner – social, ekonomisk och miljömässig – och betonar att utveckling måste vara långsiktig, rättvis och inkluderande. Rätten till utbildning, tillgång till information, jämställdhet och delaktighet i samhällslivet är centrala delar i denna omställning.

Agenda 2030 gäller alla länder och alla samhällssektorer. För att nå målen krävs samverkan mellan offentliga aktörer, civilsamhälle, näringsliv och invånare. På regional nivå innebär detta ett gemensamt ansvar att bidra till hållbar utveckling genom kunskapsspridning, demokratiska värden och jämlik tillgång till information.

Barnkonventionen slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde, utan diskriminering. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag. Det innebär att offentliga verksamheter, däribland bibliotek, har ett ansvar att säkerställa att barns rättigheter beaktas i beslut, verksamhetsutveckling och dagligt arbete.

I en regional biblioteksplan innebär barnkonventionen att barns och ungas perspektiv ska genomsyra samverkan, kompetensutveckling och strategiska satsningar. Målet är att skapa långsiktigt hållbara biblioteksverksamheter som stärker barns rättigheter och bidrar till jämlika uppväxtvillkor i hela regionen.

De fyra grundprinciperna i barnkonventionen är särskilt vägledande för Regionbibliotek Västernorrlands mål och prioriteringar:

- **Principen om icke-diskriminering**, som innebär att biblioteksverksamhet ska vara inkluderande och tillgänglig för alla barn.
- **Barnets bästa**, vilket innebär att barns behov och perspektiv ska beaktas vid planering, prioriteringar och utveckling av biblioteksverksamhet.
- **Rätten till liv, överlevnad och utveckling**, där bibliotekens roll som en främjande miljö för lärande, språk- och läsutveckling, kultur och kreativitet är central.
- **Rätten att komma till tals**, vilket innebär att barn och unga ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter och vara delaktiga i frågor som rör bibliotekets verksamhet.

Mål

Regionbibliotek Västernorrland är en aktör som medverkar till att uppfylla målen för biblioteks- litteratur- och läsfrämjande i Kulturplan för Västernorrland 2027-2030:

2030 ska Västernorrland vara en plats där ...

- människor läser, skriver, skapar och deltar i samhället – utifrån sina förutsättningar.
- det finns goda möjligheter för litterärt verksamma att leva, verka och utvecklas.
- fler röster tar plats i det offentliga samtalet.
- biblioteken har stärkt sin roll som lokala nav och mötesplatser.
- barn och ungdomar har stärkt sin roll som medskapare genom delaktighet och inflytande.

Prioriteringar för Regionbiblioteket

För att uppnå denna målbild ska Regionbibliotek Västernorrland 2027-2030 i sina uppdrag inom biblioteks- litteratur- och läsfrämjande samt tillgängliga nyheter prioritera att:

- Tillgången till information och litteratur ska vara likvärdig för alla, oavsett individuella förutsättningar, livsvillkor och/eller var du bor.
- Arbeta över hela länet och stötta satsningar i landsbygd.
- Stärka lokalsamhället genom att skapa synergier i samverkan med andra aktörer.
- Genomföra aktiviteter med demokrati och yttrandefrihet i fokus.
- Höja vår kunskap om hur man ökar mångfald och skapar delaktighet.
- Stärka inkluderingen av nationella minoriteter genom en självklar och långsiktig närvaro i det breda regionala biblioteksverksamhetsarbetet.
- Bredda medie- och informationskunnighetsfrågan (MIK).
- Hitta nya vägar för läsfrämjande.
- Stödja samverkan mellan biblioteken och andra aktörer i kris- och beredskapsarbetet.
- Främja praktisk tillämpning av barnkonventionen i bibliotekens verksamhet.
- Verka för att stärka och utveckla fler arenor och mötesplatser för skrivande, berättande och samtal om litteratur.
- Arbeta för att fler, oavsett bakgrund eller tidigare tillgång till kulturella resurser, ges möjlighet att utveckla ett professionellt författarskap.

Regionbibliotekets dialoger

Regionbiblioteket har inför skrivande av planen haft en rad dialoger. Dels har vi haft dialoger och workshops med personal och chefer på folkbiblioteken i Västernorrland. Dels har vi inom ramen för framtagandet av målen till kulturplanen träffat ungdomar på Ånges fritidsgård, ungdomar på Härnösands bibliotek under ett MIK-arrangemang, SFI-elever i Härnösand och pratat med barn som besökte Mittlitts barnfestival i Örnköldsvik. Vi har också deltagit i en digital dialog inom ramen för kulturplanen, för området Bibliotek, litteratur- och läsfrämjande, samt träffat besökare och författare som deltog under Mittlitts scenprogram och bokmässa i Örnköldsvik.

Folkhögskolornas bibliotek

Region Västernorrland är huvudman för tre folkhögskolor: Håla folkhögskola i Kramfors med filial i Sollefteå, Ålsta folkhögskola i Sundsvall och Ånge, samt Örnsköldsviks folkhögskola i Örnsköldsvik. Regionens folkhögskolor är del av Kultur och bildningsverksamheten, Regional utveckling.

Uppdrag och verksamhet

Folkhögskolan är en studieform för vuxna där delaktighet, demokrati och det livslånga lärandet står i centrum. Den vuxenutbildning som bedrivs vid Region Västernorrlands folkhögskolor har stor betydelse både för samhället och för alla de enskilda personer som behöver en ny chans i arbetsliv eller utbildning. Viktiga målgrupper är personer med annat modersmål än svenska, personer med kort utbildningsbakgrund samt personer med funktionsvariation. Rådande biblioteks- och skollag innefattar inte vuxenutbildningens bibliotek, och utbildningsanordnare inom folkhögskola har inget krav på biblioteksverksamhet. Håla folkhögskola, Ålsta folkhögskola och Örnsköldsviks folkhögskola betraktar dock sin skolbiblioteksverksamhet som en del av sitt arbete för ökat läsande, lärande, kritiskt och kreativt tänkande och handlande, och ser behovet och potentialen i en väl fungerande och lokalt präglad skolbiblioteksverksamhet i sina respektive verksamheter. Inriktningen för 2023-2026 är att varje folkhögskola enskilt och tillsammans ska utforska och utveckla innebörden av vad en skolbiblioteksverksamhet som gemensam resurs för hela skolan betyder i en tid av digitalisering.

Mål

Arbetet att utforska och utveckla skolbiblioteksverksamheten som gemensam resurs för hela skolan utgår från tre mål:

- Utveckla arbetet med läsning och läsfrämjande i alla ämnen och i alla kurser.
- Utveckla arbetet med Medie- och informationskunnighet (MIK)
- Utöka tillgängligheten på skolbiblioteken

Arbetet med målen präglas av brett engagemang och betraktas som del av den pedagogiska utvecklingen på varje folkhögskola. Under planperioden undersöks möjligheten att söka finansiering för att genomföra utvecklingsprojekt.

Utveckla arbetet med läsning och läsfrämjande i alla ämnen och i alla kurser

Läsning är en viktig grund för lärande, och bidrar till upplevelser som berikar och vidgar vår syn på oss själva och vår omvärld. Den förändrade mediesituation som utgör central del av digitaliseringen av såväl samhälle som skola, skapar nya synsätt på vad läsande innebär i en lärandekontext. Ett vidgat läsbegrepp, som innefattar skön- och facklitteratur i exempelvis tryckt text, skrift i digitala format, men även som exempelvis ljud, symboler och bilder, är en viktig utgångspunkt för folkhögskolornas skolbiblioteksverksamheter. Folkhögskolorna ska stärka sin identitet som verksamheter för ökat läsande och arenor för läsfrämjande insatser, och utvecklar parallellt samlingar och arbetssätt med en bred repertoar av läromedel utifrån samtal och återkommande fortbildning om läsningens roll på varje folkhögskola.

Utveckla arbetet med Medie- och informationskunnighet (MIK)

Att kunna söka, finna, analysera, kritiskt värdera, samt att själv kunna skapa information i olika medier och sammanhang är avgörande kunskaper och förmågor i dagens samhälle. Även kunskap om mediers påverkan på oss som enskilda personer och i samhället är viktigt, inte minst i en situation då etablerade strukturer för information och nyhetsförmedling utmanas av nya aktörer och förtroendet för samhällets institutioner och medier minskar i stora delar av befolkningen. MIK ger förutsättningar för att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt, och är viktigt för att kunna delta i samhällsdebatt och i annat demokratiskt påverkansarbete. Folkhögskolorna ska under planperioden utveckla sitt arbete med MIK, bland annat genom fortbildning för lärare, och investera i medier och redskap som behöver ingå i skolbiblioteket för att stödja arbetet med MIK på varje folkhögskola.

Utveckla biblioteket som plats på skolan

Ett relevant skolbibliotek på en folkhögskola utgår från behoven i skolans pedagogiska verksamhet, och är ett stöd för såväl lärare som kursdeltagare. Biblioteket samlar såväl medier som människor och är en mötesplats och ett rum för fri läsning och kunskapande. Folkhögskolorna ska under planperioden utforska och utveckla arbetet med bibliotekens placering och rumsdisponering, möblering, funktioner, samt placering och exponering av medier, och göra det utifrån de insikter som uppstår i arbetet med MIK och läsning och läsfrämjande i alla ämnen och i alla kurser.

Medicinska biblioteket

Medicinska biblioteket i Västernorrland är en länsövergripande funktion som erbjuder digital biblioteksverksamhet till anställda inom Region Västernorrland. Organisatoriskt tillhör biblioteksverksamheten området Patientsäkerhet, utveckling och forskning inom Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Region Västernorrland.

Uppdrag och verksamhet

Medicinska bibliotekets uppdrag är att vara ett stöd för regionanställda vid fortbildning, kompetensutveckling och forskning. Bibliotekets målgrupp är personal inom hälso- och sjukvårdsområdet. Modern sjukvård kräver god tillgång till medicinsk information och Medicinska biblioteket bidrar till att de regionanställda kan söka, hitta och kritiskt värdera vetenskaplig information. Medicinska biblioteket bidrar i förlängningen till ökad patientsäkerhet och sjukvårdens effektivitet genom att hälso- och sjukvårdspersonalens informationskompetens ökas och utvecklas.

Samtliga regioner i landet ingår i bibliotekskonsortiet Eira, som ger hälso- och sjukvårdspersonal tillgång till ett garanterat grundutbud av internationella forskningsresultat via ett stort antal e-tidskrifter och andra e-resurser. Urvalet av resurser sker i samarbete mellan sjukhusbiblioteken i Sverige.

Mål

Att Medicinska biblioteket bidrar till ökad patientsäkerhet och sjukvårdens effektivitet genom att möjliggöra att hälso- och sjukvårdspersonalens informationskompetens ökas och utvecklas samt säkerställer tillgång till ett högkvalitativt evidensunderlag för regionens vårdpersonal.

Uppföljning

Den regionala biblioteksplanen följs upp årligen i Regionala utvecklingsnämnden. Utöver det har de tre verksamheterna i planen egna uppföljningar:

Arbetet med biblioteksplanens mål ingår i folkhögskolornas kvalitetsuppföljning. Rektorer och arbetsgrupp från varje folkhögskola gör årlig uppföljning och aktivitetsplanering tillsammans med ansvarig bibliotekskonsulent inom Regionbibliotek Västernorrland.

Medicinska biblioteket är en del av regionens hälso- och sjukvård och följs upp enligt styrmodellen antagen av denna.

Regionbibliotek Västernorrland rapporterar till Kulturdatabasen.

REMISSVERSION